

DE BOORVLIET *MYOPITES APICATUS* NIEUW VOOR NEDERLAND

(DIPTERA: TEPHRITIDAE)

John Smit

Boorvliegen van het genus *Myopites* zijn galvormers bij heelblaadjes en verwante planten. Naar deze kleine vliegjes werd reeds lange tijd in ons land gezocht, omdat uit de omringende landen diverse soorten bekend waren. In 2003 werd *Myopites apicatus* voor het eerst in ons land gevonden. Opvallend genoeg is dit nu juist een vertegenwoordiger van het genus die niet verwacht werd. In totaal zijn nu 77 soorten boorvliegen uit Nederland bekend.

INLEIDING

De boorvliegenfauna van Nederland is redelijk onderzocht, zeker in vergelijking met de ons omringende landen. Tot op heden waren er 76 soorten bekend uit Nederland, uit België 67, Engeland 73 en Duitsland 110 (Chandler 1998, Grootaert et al. 1991, Schumann et al. 1999, Van Aartsen & Smit 2002). Recente publicaties laten zien dat er nog steeds nieuwe soorten te vinden zijn in Nederland (Van Aartsen 1992, 1997, 2001a, 2001b, Smit & Van Aartsen 2002). Tot op heden was het echter nog niet gelukt om een soort uit het genus *Myopites* Blot, 1827 aan te treffen. Omdat zowel uit België als Groot-Brittannië twee soorten bekend zijn, werd dit wel verwacht.

Jarenlang gericht zoeken in Nederland, met name op standplaatsen van de waardplantgenera alant *Inula* en vlooienkruid *Pulicaria* had geen resultaat. Echter, in 2003 werden in de omgeving van Moerdijk op twee verschillende plekken in totaal drie exemplaren van *Myopites apicatus* Freidberg, 1980 gesleept van heelblaadjes *Pulicaria dysenterica*.

MATERIAAL

Op 13 augustus 2003 werden in de Nieuwe Moerdijkpolder (Amersfoortcoördinaten 103.1 411.9) een mannetje en een vrouwtje gesleept en in de Nassau-polder (102.4 410.0) werd nog een vrouwtje gevonden (fig. 1). Op 23 augustus werd een mannetje gekweekt uit bloemhoofdjes die op 13 augustus verzameld werden in de Nieuwe Moerdijkpolder.

HET GENUS *MYOPITES*

Op dit moment worden er 15 Palaearctische en twee Afrotropische *Myopites*-soorten onderscheiden (Norrbom et al. 1998), maar het genus is dringend aan revisie toe. De meeste soorten zijn in hun verspreiding beperkt tot het mediterrane gebied, waar de meeste soorten van de plantgenera *Inula*

Figuur 1
Vindplaats van *Myopites apicatus* in Nederland.
Figure 1
Site where *Myopites apicatus* was found in the Netherlands.

Figuur 2
Myopites apicatus mannetje, kopprofiel.
Tekening naar Freidberg (1980).
Figure 2
Myopites apicatus male, head in profile.
Illustration after Freidberg (1980).

Figuur 3
Myopites apicatus mannetje, vleugel. Foto W. Renema.
Figure 3
Myopites apicatus male, wing. Photo W. Renema.

en *Pulicaria* voorkomen. In Groot-Brittannië komen twee soorten voor: *M. eximus* Séguin, 1932 en *M. inulaedyssentericae* Blot, 1827. Deze laatste is ook bekend uit België, waar bovendien *M. tenellus* Frauenfeld, 1863, voorkomt. In tegenstelling tot hetgeen verwacht werd, namelijk dat één van boven genoemde soorten in Nederland aangetroffen zou worden, werd *Myopites apicatus* gevangen. Deze soort is afgesplitst van *M. stylatus* (Fabricius, 1794) op basis van materiaal uit Israël. Later is de soort ook in Europa gevonden, onder meer in Tsjechië, Oostenrijk, Zwitserland en het zuiden van Frankrijk (Norrblom et al. 1998, pers. med. B. Merz).

De larven van alle soorten veroorzaken opvallende grote, meerkamerige gallen in bloemhoofdjes van *Inula* en/of *Pulicaria*.

HERKENNING

De soorten van het genus *Myopites* zijn vrij klein, tussen de 1,5 en 4 millimeter. Ze zijn direct te herkennen aan de sterk afgeplatte kop, waar slechts twee paar frontaalborstels op staan (fig. 2). De tong is zeer lang, dun en geknikt en steekt, evenals de palpen, duidelijk tot voorbij de mondrand. De vleugeltkening is zeer karakteristiek,

met vijf vrij kleine bandjes (fig. 3). De anale cel in de vleugel heeft geen distale punt en de afsluitende ader is min of meer recht (fig. 4).

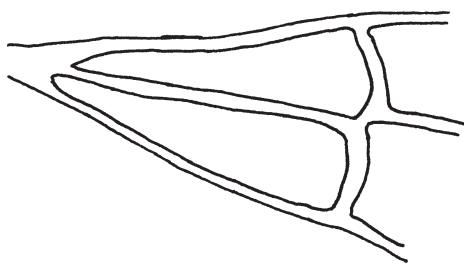
Tabel voor de Noordwest-Europese soorten van het genus *Myopites*

- 1 De aders R₄₊₅ en M₁₊₂ vrijwel parallel (fig. 5). De zijkanten van het borststuk licht (geel). Achterlijf overwegend geel, tergieten soms met twee rijen kleine ronde, zwarte vlekjes, sternieten geheel geel, de membranen aan de zijkant van het achterlijf, tussen de tergieten en de sternieten uitgebreid zwart. Vrouwje: Aculeus (= legboor) met secundaire schouders (fig. 7a). Mannetje: Tergiet 5 aan de basis breder dan de lengte van het tergiet. Waardplant: *Pulicaria dyssenterica* *Myopites apicatus*
- De aders R₄₊₅ en M₁₊₂ duidelijk naar elkaar toegebogen (fig. 6). De zijkanten van het borststuk overwegend donker (zwart). Achterlijf meestal uitgebreider donker. Vrouwje: Aculeus met of zonder secundaire schouders. Mannetje: Tergiet 5 aan de basis minder breed dan de lengte van het tergiet 2
- 2 De banden op de vleugel smal, de afstand tus-

- sen de pre-apicale en apicale band veel breder dan de breedte van de pre-apicale band, ongeveer twee keer zo breed. Vleugeltekening weinig geprononceerd. Vrouwje: Aculeus (= legboor) met secundaire schouders (fig. 7b). Waardplant: *Inula britannica*.....
..... *Myopites tenellus*
- De banden op de vleugel breder, de afstand tussen de pre-apicale en apicale band ongeveer even breed als de breedte van de pre-apicale band, hooguit iets breder, nooit twee keer zo breed. Vleugeltekening meer geprononceerd 3
- 3 Vleugeltekening minder uitgebreid. Zowel de discale als de pre-apicale band reiken niet tot overader CuAr. De subbasale band nauwelijks ontwikkeld, de discale band in tweeën gedeeld, de pre-apicale band veelal in tweeën gedeeld of bestaand uit twee elkaar net rakende vlekken. Vrouwje: Aculeus zonder secundaire schouders (fig. 7d). Waardplant: *Inula salicina*? *Pulicaria dysenterica*?
..... *Myopites inulaedysentericae*
- Vleugeltekening uitgebreider en zeer geprononceerd. De discale en pre-apicale band reiken altijd tot overader CuAr. Alle banden goed ontwikkeld en veelal niet in tweeën gedeeld. Vrouwje: Aculeus met secundaire schouders (fig. 7c). Waardplant: *Inula crithmoides*.....
..... *Myopites eximia*

DISCUSSIE

Er is veel tijd en energie gestoken om een van bovengenoemde soorten in Nederland te vinden (pers. med. B. van Aartsen), maar zonder succes. Dit heeft vermoedelijk te maken met de zeldzaamheid van de volwassen dieren in het veld. Van zowel *M. inulaedysentericae* als *M. apicatus* is bekend dat de imago's erg zeldzaam zijn. De beste manier om deze soorten vast te stellen is door middel van kweken (Clemons 2000, pers. med. B. Merz). Normaal gesproken overwinteren de larven en komen de vliegen pas het volgende jaar uit. Het komt echter af en toe

Figuur 4

Myopites, basis van de vleugel: analcel. Tekening naar Merz (1994).

Figure 4

Myopites, base of wing; anal cell. Illustration after Merz (1994).

Figuur 5

Myopites apicatus, top van de vleugel. Tekening naar Merz (1994).

Figure 5

Myopites apicatus, tip of wing. Illustration after Merz (1994).

Figuur 6

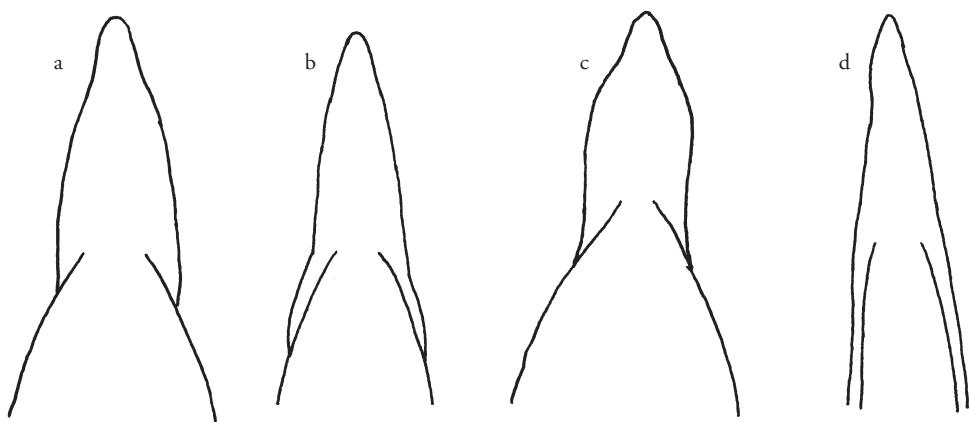
Myopites innulaedysentericae, top van de vleugel. Tekening naar Merz (1994).

Figure 6

Myopites innulaedysentericae, tip of wing. Illustration after Merz (1994).

voor dat hetzelfde jaar nog exemplaren uitkomen, zo ook het uitgekweekte mannetje uit Moerdijk.

Op 13 augustus werd uitgebreid gekeken naar de eventuele aanwezigheid van gallen in de bloemhoofdjes van *Pulicaria dysenterica*, deze konden echter niet gevonden worden. Clemons (2000)

Figuur 7

Myopites, top van de aculeus, a. *M. apicatus*, b. *M. tenellus*, c. *M. eximia*, d. *M. innulaedyssentericae*.

Tekening J.T. Smit.

Figure 7

Myopites, tip of aculeus, a. *M. apicatus*, b. *M. tenellus*, c. *M. eximia*, d. *M. innulaedyssentericae*.

Illustration J.T. Smit.

meldt dat ze erg moeilijk te vinden zijn zolang de plant nog bloeit en pas bij de uitgebloeide planten duidelijk zichtbaar zijn.

Gezien de bloeitijd van *Pulicaria dyssenterica* in Nederland (juli-september) zal de vliegtijd van *Myopites apicatus* in dezelfde periode vallen en zal de voorjaarsgeneratie, zoals die onder andere bekend is uit Israël (Freidberg 1980), in ons land niet voorkomen.

DANKWOORD

Bernhard Merz wordt hartelijk bedankt voor de informatie over de soorten van het genus *Myopites*. Bob van Aartsen wordt hartelijk bedankt voor het becommentariëren van het manuscript en het beschikking stellen van vergelijkmateriaal.

LITERATUUR

Aartsen, B. van 1992. Nieuwe en zeldzame boorvliegen voor de Nederlandse en Belgische fauna (Diptera: Tephritidae). – Entomologische Berichten, Amsterdam 52: 73-76.

Aartsen, B. van 1997. Nieuwe en zeldzame vliegen voor de Nederlandse fauna (Diptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 7: 7-10.

Aartsen, B. van 2001a. *Rhagoletis indifferens*, een nieuwe boorvlieg voor de Nederlandse fauna (Diptera: Tephritidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 14: 19-22.

Aartsen, B. van 2001b. Nieuwe en zeldzame vliegen voor de Nederlandse fauna (Diptera). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 14: 113-117.

Aartsen, B. van & J.T. Smit 2002. Tephritidae. – In: Beuk, P.L.Th. (red), Checklist of the Diptera of the Netherlands. KNNV Uitgeverij, Utrecht: 233-237.

Chandler, P.J. 1998. Checklist of Insects of the British Isles (New Series). Part 1. Diptera. – Handbooks for the Identification of British Insects 12: 1-234.

Clemons, L. 2000. Flies to look out for. – Newsletter of the Kent Fieldclub 44. www.dan.durrants.dial.

pipex.com/pastnewsletters/oct2000/newsletter.htm

Freidberg, A. 1980. On the taxonomy and biology of the genus *Myopites* (Diptera: Tephritidae). – Israel Journal of Entomology 13: 13-26.

Grootaert, P., L. de Bruyn, & M. de Meyer 1991. Catalogue of the Diptera of Belgium. – Studie-

- documenten van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen 70: 1-338.
- Merz, B. 1994. Tephritidae. – Fauna Helvetica 10: 1-198.
- Norrbom, A.L., A.E. Carroll, F.C. Thompson, I.M. White & A. Freidberg 1998. Systematic Database of Names. – In: Thompson, F.C. (ed.), Fruitfly Expert Identification System and Systematic Information Database. MYIA, vol. 9, Backhuys, Leiden: 65-299.
- Schumann, H., R. Bährmann & A. Stark. 1999. Checkliste der Dipteren Deutschlands. – Studia Dipterologica, Supplement 2: 1-354.
- Smit, J.T. & B. van Aartsen 2002. *Ceratitis cosyra*, een Afrikaanse boorvlieg gevonden in Drenthe (Diptera: Tephritidae). – Nederlandse Faunistische Mededelingen 16: 103-104.

ABSTRACT

Myopites apicates, a new fruitfly for the Netherlands (Diptera: Tephritidae)

For some time a representative of the genus *Myopites* was expected to be found in the Netherlands, as three species were known to occur in the surrounding countries (*M. tenellus*, *M. eximia*, *M. innulaedysenteriae*). In 2003 *Myopites apicatus* Freidberg, 1980 was finally recorded. Surprisingly, this was not one of the aforementioned three species. In this paper a key to the four species known from northwestern Europe is presented.

J.T. Smit
EIS-Nederland
Postbus 9517
2300 RA Leiden
smitj@naturalis.nnn.nl

